

**Ποιό να είναι άραγε το επόμενο βήμα
στην εξελικτική πορεία του γεωπονικού κορμού;**

19-6-2008

Δημήτριος Μπουράνης

Διαβάζοντας το κείμενο που έστειλε στις 13-6-08 με email η γραμματέας του Συλλόγου μελών ΔΕΠ ΓΠΑ κυρία Κιτσάκη (250/13-6-08), είδα ότι κατά πλειοψηφία ο σύλλογος ζητάει «το πρόγραμμα των σπουδών να μην είναι αποκλειστική αρμοδιότητα των τμημάτων και η τελική έγκριση των προτάσεων των τμημάτων τα πρώτα τρία έτη να γίνεται από την σύγκλητο».

Όσοι από μας ζήσαμε το προηγούμενο καθεστώς του 3+2 της ΑΓΣΑ, δηλαδή των τριών κοινών ετών διδασκαλίας ακολουθούμενο από 2 χρόνια ειδίκευσης, έχουμε σαφή αντίληψη του τι σημαίνει πραγματικά κοινό πρόγραμμα σπουδών. Αυτό το μοντέλο εξακολούθησε να ισχύει και μετά, όταν η ΑΓΣΑ μετεξελίχθηκε σε πανεπιστήμιο και ακολούθησε το πρότυπο του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου σε αρκετά σημεία. Οι ειδικεύσεις μετεξελίχθηκαν σε τμήματα (με εξαίρεση τη βιοτεχνολογία που δεν προϋπήρχε ως ειδίκευση, αφού δεν υπήρχε καν) και το κάθε τμήμα είχε το δικαίωμα να τροποποιήσει μόνο τα τελευταία τρία εξάμηνα. Στα 10 περίπου χρόνια που κράτησε αυτό το καθεστώς τα τμήματα αναπτυχθηκαν, ήρθαν νέα μέλη ΔΕΠ και η κάθε ειδίκευση διαμόρφωσε τον δικό της κορμό και τις δικές της ειδικεύσεις. Έτσι προοδευτικά τα περισσότερα τμήματα βρέθηκαν μπροστά στην κατάσταση μέσα στο πρόγραμμα σπουδών του κάθε τμήματος να συνυπάρχουν δύο κορμοί, με τον κορμό του τμήματος να ακολουθείται και από κατευθύνσεις. Μετά το 2000 η πίεση αυτή οδήγησε σε τροποποίηση του άκαμπτου κορμού με αποτέλεσμα να μπούμε σε μία άλλη φάση, αυτή που τρέχει τα τελευταία χρόνια.

Τα τμήματα που έχουν δύο κορμούς μαθημάτων έχουν να αντιμετωπίσουν σχεδιαστικά το σενάριο του τρόπου ανάπτυξης αυτών των δύο κορμών και να σταθμίσουν 1) πόση έκταση θα πρέπει να έχουν αυτοί οι κορμοί, και 2) ποια θα είναι η διάταξή τους ώστε το πρόγραμμα σπουδών να είναι αποτελεσματικό. Σ' αυτό το πρόβλημα αριστοποίησης η ευκολότερη λύση είναι προφανώς η σειριακή και το σχήμα που ακολουθείτο μέχρι το 2000 ήταν αυτό του 6:3 και με αυτή την σειρά όπου οι αριθμοί αντιστοιχούν σε εξάμηνα. Δηλαδή ο γεωπονικός κορμός συν τα μαθήματα υπόβαθρου θετικών επιστημών ήταν λίγο πολύ διπλάσιος σε σχέση με τον κορμό του τμήματος. Μετά το 2000 αναζητήθηκαν μικτές λύσεις, οι οποίες έχουν πραγματικά πολύ ενδιαφέρον για τον μελετητή του θέματος, γιατί εδώ μπαίνει και το θέμα ποιός κορμός θα είναι κυρίαρχος, ο οποίος και θα εξασφαλίσει τον χαρακτήρα των σπουδών, και φυσικά με ποιό μηχανισμό θα κρατηθεί κυρίαρχος. Σ' αυτά να προσθέσουμε ότι στο πρόγραμμα της ΑΓΣΑ δεν υπήρχαν μαθήματα υπολογιστών, ούτε νέων τεχνολογιών που απαιτούν από μόνα τους ένα καλό υπόβαθρο για να πας μετά να τα εφαρμόσεις με επιτυχία σε γεωπονική εφαρμογή. Άρα υπάρχει και ένα σύνολο μαθημάτων τα οποία πρέπει να τρέξουν παράλληλα με τον ή τους κορμούς και στο σωστό χρόνο.

Θα περίμενε κανείς η μετεξέλιξη του γεωπονικού να έχει ακολουθήσει σύντομα αυτήν του μετσοβίου, αφού αυτός ο τύπος μετεξέλιξης είναι ο πιο κοντινός αναμενόμενος (βλέπε Τριπτόλεμο, τεύχος 21, σελίδα 71, στήλη 3, γραμμές 9-18),

όπου στο μετσόβιο εδώ και κάποια χρόνια δεν υπάρχουν τμήματα αλλά σχολές, με την κάθε σχολή να διαμορφώνει το δικό της πρόγραμμα. Όλοι μηχανικοί είναι, αλλά στο ερώτημα πόσα είναι τα κοινά σημεία στο πρόγραμμα σπουδών για παράδειγμα ενός πολιτικού μηχανικού και ενός μηχανολόγου μηχανικού, η απάντηση είναι μάλλον προφανής. Πέρα λοιπόν από τη δική μας εξέλιξη των πραγμάτων, είναι ενδιαφέρον να δει κάποιος και πως μετεξελίχθηκε το μετσόβιο (αφού βασιζόμαστε σε αυτό το μοντέλο) ή τα άλλα πολυτεχνικά τμήματα. Πήγε καλύτερα ή μήπως όχι;

Επανερχόμενος στα δικά μας, η γεωπονική επιστήμη αναπτύσσεται ραγδαία με αποτέλεσμα και ο ίδιος ο γεωπονικός κορμός να έχει εξελιχθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό, με την καινοτομία να είναι σύμφυτη με την εξέλιξη της γεωπονίας και σε μεγάλο βαθμό υπεύθυνη γι' αυτή την ραγδαία εξέλιξη. Μήπως και αυτό το τμήμα της επιστήμης φυτικής παραγωγής που διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό τον γεωπονικό κορμό των άλλων έχει επίσης ανάγκη νέας βελτιωμένης εξέλιξης ή μήπως αποτελεί την εξαίρεση στα συζητούμενα; Ο χρόνος θα δείξει. Αλλά και παραπέρα ένα σύγχρονο τμήμα επιστήμης ζωικής παραγωγής (το δυαδικό αμιγώς γεωπονικό τμήμα) πόσα κοινά έχει άραγε με ένα σύγχρονο τμήμα φυτικής παραγωγής; Και το λέω αυτό γιατί στη συζήτηση για την μετεξέλιξη του γεωπονικού πολλή κουβέντα έγινε για το ποιό θα φύγουν από την ομπρέλα και πως, ενώ δεν συζητήθηκε τίποτα για την ομπρέλα και για μας που θα παραμείνουμε κάτω από αυτήν. Ή μάλλον συζητήθηκε πόσο κακή ήταν αυτή η ομπρέλα.

Η κίνηση στο σχέδιο του νέου εσωτερικού κανονισμού να προταθεί η αυτοδυναμία των τμημάτων στην διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών τους προφανώς δίνει διεξόδους, αλλά δεν παύει να είναι και ένα επικίνδυνο πείραμα. Το πέρασμα από τον ασφυκτικό έλεγχο στη πλήρη ελευθερία έχει ιδιαιτερότητες, ιδιαίτερα όσον αφορά στο μέγεθος του βαθμού των αποκλίσεων. Στον ισχύοντα εσωτερικό κανονισμό η έξυπνη για την εποχή που φτιάχτηκε κίνηση ήταν να προδιαγράφεται ο γεωπονικός χαρακτήρας και δεν είναι τυχαίο ότι όλα τα υπόλοιπα γεωπονικά τμήματα της χώρας μας αντέγραψαν συμπεριλαμβανομένων και των γεωπονικών ΤΕΙ. Και εδώ ακριβώς υπάρχει ένα πολύ ενδιαφέρον σημείο: τα γεωπονικά τμήματα των άλλων πανεπιστημίων της χώρας να ευθυγραμμίζονται σε σημαντικό βαθμό χωρίς να υπάρχει εξωτερικός ρυθμιστής (μία υπερσύγκλητος να πούμε).

Από την εμπειρία μου συμμετέχοντας σταθερά στις εργασίες της διατμηματικής επιτροπής επί σειρά ετών διαπιστώνω ότι η επίλυση των προβλημάτων από το 2002 μέχρι σήμερα εξελίχθηκε τελικά σε μία επίπονη υπόθεση. Αλλά και ως απόφοιτος του ΕΜΠ, έχοντας ζήσει στο πετσί μου το σύστημά του, διαπίστωσα ότι δεν το αντιγράψαμε σωστά, αφού η λυκειακή νοοτροπία της φοίτησης στην ΑΓΣΑ διέφερε από την νοοτροπία του μηχανικού με τα δικά της καλά και άσχημα. Έτσι δεν μπορώ να πω ότι είμαι ένθερμος του ενός ή του άλλου συστήματος, αλλά είναι τόσα τα μικροπροβλήματα που διαπίστωσα όλα αυτά τα χρόνια από την εφαρμογή του τρέχοντος συστήματος στην πράξη αλλά και της δυσκαμψίας του, ώστε τείνω να πιστεύω ότι με την αυτοδυναμία των τμημάτων τα πράγματα θα κινηθούν μάλλον προς το καλύτερο εφ' όσον τηρηθούν ορισμένες προϋποθέσεις. Για παράδειγμα, δύο αρχές που διαφάνηκαν πολύ εφαρμόσιμες στην πράξη είναι 1) ότι κάτω από έναν τίτλο θα πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένη ύλη και εφόσον αυτή η ύλη επιλέγεται να διδαχθεί σε φοιτητές διαφορετικών τμημάτων, δεν θα πρέπει να εισάγονται διαφοροποιήσεις ή προσαρμογές. Όπως επίσης 2) το σλόγκαν 'τα μαθήματα επιλογής δεν είναι μαθήματα βήτα διαλογής'. Ένα μάθημα από την στιγμή που επιλέγεται έχει

την ίδια βαρύτητα με ένα μάθημα κορμού και όχι να επιλέγεται επειδή στο τέλος περνιέται εύκολα και με βαθμό. Το σύστημά μας έχει έντονα λυκειακό χαρακτήρα, το επισημαίνω ξανά. Και θεωρώ ότι έχει έρθει η ώρα να το δούμε και αυτό.

Με προβληματίσε επίσης το γεγονός αν θα έπρεπε στον προτεινόμενο κανονισμό να περιγράφεται (αναβαθμισμένος) ο γεωπονικός χαρακτήρας. Συνεχίζοντας τις συγκρίσεις, οι εργασιακοί χώροι του γεωπόνου διαφέρουν σε πάρα πολλά σημεία από αυτούς του μηχανικού (για παράδειγμα στο βαθμό δυσκολίας), δεν παύει όμως και ο γεωπόνος να καλείται να δώσει λύσεις και είναι γνωστό ότι η επίλυση προβλημάτων σε βιολογικά συστήματα υψηλού βαθμού δυσκολίας (και υπάρχουν αρκετά τέτοια), απαιτούν ανθρώπους με ικανότητα επίλυσης προβλημάτων ανάλογη αυτής των μηχανικών. Ίσως κάνουν καλά που απέφυγαν να τον περιγράψουν, αφού στο τέλος τέλος, όταν τα τμήματα αφεθούν να διαμορφώσουν τον χαρακτήρα τους μόνα τους, ίσως να πάρουμε επιτέλους απάντηση στο ερώτημα 'ποιο είναι το γεωπονικό όραμα (αν υπάρχει) και το προφίλ του σημερινού γεωπόνου'. Και ποιός μπορεί να ορίσει με σαφήνεια και ακρίβεια τον γεωπονικό χαρακτήρα πλέον για να τον συμβουλευτούμε, αφού μετά από τόσες συναντήσεις εργασίας μεταξύ των γεωπόνων διαμορφωτών κατάστασης, εγώ ο εξωτερικός παρατηρητής δεν κατάφερα να βρω την απάντηση μέσα από τα πρακτικά των συναντήσεών τους (αλλά μπορεί να είναι δική μου η αδυναμία). Αλλά και μέσα από τις συναντήσεις που διοργάνωσε το γραφείο διασύνδεσης καλώντας νέους απόφοιτους δικούς μας να μας πουν πως βρήκαν τα πράγματα εκεί έξω, αρκετοί ήταν αυτοί που είπαν ότι το πρόγραμμα σπουδών είχε τεράστια έκταση και λίγο βάθος, λίγο απ'όλα, που δεν ήξεραν τι να κάνουν με αυτά.

Ένα γεγονός που δεν πρέπει να παραβλέψουμε τώρα που βρισκόμαστε σε κόμβο απόφασης, είναι ότι υπάρχει διάχυτη η διάκριση των γεωπόνων σε πρώτης και δεύτερης κατηγορίας, π.χ. για παράδειγμα πολλές φορές ακούω συναδέλφους αλλά και φοιτητές να λένε για το τμήμα της οικονομίας ότι δεν βγάζει ούτε γεωπόνους ούτε οικονομολόγους. Είναι άραγε έτσι; Το τμήμα της επιστήμης και τεχνολογίας τροφίμων ως μετεξέλιξη του παλαιού κλάδου των γεωργικών βιομηχανιών ήταν από τα πρώτα τμήματα που ασφυκτιούσαν με το καθεστώς. Ποια είναι άραγε σήμερα η δική τους κατάσταση; Όπως επίσης δεν πρέπει να παραβλέψουμε το γεγονός ότι στις προκηρύξεις δεν ζητάνε πλέον απλά γεωπόνους αλλά ΠΕ γεωπονικού συγκεκριμένης ειδικότητας. Και οι τεχνολόγοι γεωπονίας έχουν πρακτικά ενσωματωθεί σαν γεωπόνοι και είναι πολλοί, πάρα πολλοί. Και αρκετά άλλα ακόμα. Δηλαδή οι πιέσεις δεν είναι μόνο εσωτερικές, αλλά και εξωτερικές και καθόλου αμελητέες, και αυτό το καθεστώς εισάγει συνθήκες που πρέπει πλέον να ληφθούν σοβαρά υπόψη από τις σχεδιαστικές ομάδες που προτείνουν και από τα όργανα αποφάσεων και ελέγχου.

Το κάθε ένα από τα συστήματα που καλείται να επιλέξει το γεωπονικό για να λειτουργήσει, έχει και τα αρνητικά του λίγα ή πολλά. Γι'αυτό παρακαλώ τόσο την πλειοψηφία του συλλόγου που τάσσεται υπέρ της διατήρησης της κηδεμονίας του προγράμματος από την σύγκλητο, όσο και την μειοψηφία αλλά και την ομάδα σύνταξης του σχεδίου κανονισμού να επιχειρηματολογήσουν γραπτά επί του θέματος για να μελετηθούν οι απόψεις. Οι απόψεις πάντα χρειάζονται. Και απευθυνόμενος ιδιαίτερα στους συναδέλφους γεωπόνους, μήπως ήρθε επιτέλους η ώρα να προβάσουμε την επιστήμη του Γεωπόνου και την δυναμική της σ'αυτόν τον αιώνα; Όταν το γραφείο διασύνδεσης ζήτησε από τα τμήματα να δώσουν τα γνωστικά τους αντικείμενα, η ανταπόκριση ήταν πολύ φτωχή. Μήπως ήρθε η ώρα να αφήσουμε (για

λίγο) τα προγράμματά μας και την έρευνά μας και να δούμε σε βάθος το προφίλ των αποφοίτων μας;

Γιατί η κ. Μαρία Καραμεσίνη (Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πάντειου Πανεπιστημίου) και οι συνεργάτες της στο βιβλίο τους «Η απορρόφηση των πτυχιούχων πανεπιστημίου στην αγορά εργασίας» (2008, εκδόσεις Διόνικος, σελ.274) λένε για τους γεωπόνους τα εξής: «...Η γεωπονική ανήκει στους κλάδους που οι φοιτητές τους εμφανίζουν τη σχετικά μεγαλύτερη καθυστέρηση στην ολοκλήρωση των προπτυχιακών σπουδών, αποφοιτούν σε πολύ μεγάλο ποσοστό με βαθμό πτυχίου ‘καλώς’ και προέρχονται από οικογένειες με μεσαίο εισόδημα και εκπαιδευτικό επίπεδο γονέων. Το ποσοστό αποφοίτων που πραγματοποιεί μεταπτυχιακές σπουδές είναι λίγο υψηλότερο από τον γενικό μέσο όρο. ...». Όμως, η εικόνα που έχω από τα στατιστικά των αποφοίτων του τμήματός μου της γεωπονικής βιοτεχνολογίας, σαφώς διαφέρουν από αυτά. Και βέβαια, στην εικόνα της απορρόφησης που περιγράφουν δεν έχουν λάβει υπόψη τους τους τεχνολόγους γεωπονίας και την επίπτωση που έχουν οι στρατιές τους στην απορρόφηση.

Γιατί έτσι που βλέπω να πηγαίνουμε σε λίγα χρόνια τα έργα πρασίνου θα καθοδηγούνται κατοχυρωμένα από αρχιτέκτονες.